

Dok je radio na *Bici kod Anghiarija*, Leonardo je naslikao svoj najčuveniji portret, *Mona Lizu* (sl. 526). Nežni sfumato, već zapažen kod *Madone u pećini*, ovde je toliko usavršen da je umetnikovim savremenicima izgledao čudesan. Oblici su građeni od slojeva tako paučinasto tanke glazure da slika izgleda kao ozarena nekom blagom unutarnjom svetlošću. Ali slava *Mona Lize* ne potiče jedino iz njene slikarske utančanosti; mnogo je zagonetnija psihološka neodoljiva privlačnost ličnosti modela. Zašto je, među svim do tada naslikanim nasmešenim licima, baš ova jedina izdvojena kao »tajanstvena«?

Možda je razlog to što, kao portret, slika ne ispunjava naša očekivanja. Crte lica su suviše individualne da bismo pomislili da je Leonardo prosto naslikao jedan idealan tip, ali je element idealizacije tako snažan da potire karakter modela. I ovog puta je umetnik dve suprotnosti doveo u skladnu ravnotežu. I osmeh, takode, može se pročitati na dva različita načina: kao odjek trenutnog raspoloženja, i kao vanvremenski, simboličan izraz (nešto nalik na »arhajski osmeh« kod Grka; v. sl. 126, 127, 129 i tablu u boji 6). Očigledno, *Mona Liza* oličava svojstvo materinske nežnosti, koja je za Leonarda bila suština ženstvenosti. Pa i pejzaž u pozadini, komponovan uglavnom od stena i vode, ukazuje na oplodnu moć elemenata.

ivan
dorogi

galerija
zodijak
osijek

vlastimir
kusik

U prostorima Centra mladih otvorena je samostalna izložba grafičkih realizacija akademskog slikara Ivana Dorogija. Autor je rođen u Osijeku gdje je završio osnovnu i srednju školu, a Umjetničku akademiju u Zagrebu gdje danas živi i radi. Dosad je u Osijeku izlagao 1975. godine kao član Grupe 4, a ovo mu je druga samostalna izložba. Izložba je iz programa rada Galerije Zodijak.

Ivan Dorogi predstavio je svoje grafičke radove i jednu sliku. Treba odmah reći, radovi su tog autora grafike u širem smislu ove umjetničke discipline ili, preciznije rečeno, to su radovi s tekstom. Trinaest grafičkih listova formata 70 × 100 cm čini devet zasebnih radova od kojih je svaki list s odštampanim tekstom, crno na bijelom, bijelo na bijelom i crveno na bijeloj podlozi. Iz opisa se odmah vidi da nije riječ o uobičajenoj grafičkoj produkciji zasnovanoj na ručnoj elaboraciji određenih likovnih predložaka, pri čemu odlučnu ulogu ima vještina upotrebe specijalnih materijala i tehnika, a rezultat je sklop likovnih i oblikovnih komponenti poznat kao konkretan predmet grafika.

Iz primjera toga rada vidi se, dakle, da manje značenje ima tehnika realizacije, grafički list kao finalni produkt i konkretan predmet kao rezultat određenih manualnih operacija. Ti su elementi bitni za razumijevanje tradicionalnih likovnih disciplina, a kad je u pitanju rad kao što je Dorogijev, oni ustupaju svoje mjesto konceptu koji ideju, njezin smisao i sadržaj pretpostavljaju aktu njezine tehničke realizacije. Praktično se tehnicizam oblikovne strukture (kako je rad tiskan) zamjenjuje sadržajem rada (što je tiskano) ili, bolje rečeno, bitno je što i zašto a ne kako.

Devet izloženih radova (trinaest grafičkih listova) predstavljaju devet izvoda iz teorijskih analiza konkretnih umjetničkih djela fundusa povijesti umjetnosti. Ti su tekstovi

izvodi iz većih analitičkih studija koje interpretiraju određena i vrlo poznata umjetnička remek-djela. Izvađeni iz konteksta (povijesti umjetnosti), čiji su sastavni dio, ti radovi (s obzirom na sadržaj) nameću pitanje: doživljavamo li mi umjetničko djelo (viđenjem originala) kao konkretnu umjetničku materijalizaciju (što je nužno), ili to djelo doživljavamo putem njegova predstavljanja (teksta, opisa, tumačenja) u povijesti umjetnosti? Ako je interpretacija umjetničkog djela njegovo predstavljanje i kao takva dostatna da bi nam se ono učinilo jasnim, bliskim i razumljivim, nije li dakle i sama interpretacija umjetničko djelo?

Problem Dorogijeva rada ne iscrpljuje svoj smisao u teorijskoj eksplikaciji navedenog problema, on ga radikalno privodi ideji vlastitog rada budući da je kao umjetnik pronašao za sebe adekvatan medijski način, čime se njegov rad personalizira i prelazi sa općeg na pojedinačni plan. Opći plan problema (dileme) što je sadržaj rada razrješuje se na pojedinačnom i individualnom, sada dakle kao rad i problem Ivana Dorogija. Sredstvo koje prenosi poruku (medij) ideje ovog problema nije u funkciji općenitosti već je medij u funkciji onoga koji se njime koristi za komuniciranje svoje ideje, dakle samog autora. Od tog trenutka stvaraju se pretpostavke za razumijevanje rada koji je pred nama, njegova smisla i sadržaja. Inzistira se na rekonstrukciji misaonog postupka (autora), što je uvod i nužna pretpostavka razumijevanja stava i ideje, umjetnikova rada.